

Tor do sukcesu: studium przypadku Tomek i Przyjaciele | Mattel

Dr Salim Hashmi, King's College London

Podsumowanie

Dzieci bawią się na wiele sposobów i używają wielu różnych zabawek. Różnorodność interakcji ma rozmaite korzyści dla rozwoju dziecka. Pociągi to lubiana przez dzieci zabawka, którą można bawić się na wiele sposobów, ale jakie szczególne korzyści oferuje? Aby można było odpowiedzieć na to pytanie, badania naukowe nad zabawą dzieci pociągami zostały poddane przeglądowi przez badacza z doświadczeniem w dziedzinie zabawy. Trzydzieści sześć badań z całego świata analizowało zabawę dzieci pociągami i wykazało, że gdy dzieci bawią się nimi, ożywiają je i wymyślają pomysłowe historie. Oprócz tego dzieci ustawiają i porządkują wszystkie pociągi oraz tory, aby przygotować się do zabawy lub po prostu dlatego, że lubią to robić. Oba rodzaje zabawy mogą odbywać się samodzielnie lub z innymi osobami. W tym drugim przypadku wzorce zabawy pociągami prowadzą do tego, że dzieci rozmawiają bardziej prospołecznie (i dysrupcyjnie) – oraz mówią więcej o własnych pragnieniach i celach – niż gdy bawią się innymi zabawkami. Chociaż niektóre dzieci wydawały się bawić pociągami chętniej niż inne, w praktyce niewiele było różnic, zwłaszcza między chłopcami i dziewczętami, w tym, jak bawiły się pociągami. Mówi nam to, że kiedy dzieci bawią się pociągami, mają okazję rozwijać i ćwiczyć umiejętności, które są dla nich korzystne. Obejmuje to: kreatywność i wyobraźnię, umiejętności językowe, umiejętności społeczne, empatię i ogólne zrozumienie innych, a także niektóre umiejętności myślenia ważne w rozwiązywaniu problemów. Oznacza to, że dzieci mogą rozwijać ważne umiejętności przez samą zabawę pociągami.

Dlaczego zabawa pociągami może być korzystna dla rozwoju dzieci?

Dzieci bawią się na różnorakie sposoby. Bawią się samodzielnie i z innymi, grają w gry planszowe i wideo, naśladowują i odgrywają role oraz bawią się zabawkami. Na przestrzeni dekad naukowcy i badacze tacy jak ja coraz więcej dowiadują się o tym, jak ważne są wszelkie formy zabawy dla rozwoju i dobrego samopoczucia dzieci.

Jednym z aspektów zabawy, który naprawdę się wyróżnia, jest to, że często angażowanych jest w nią wiele różnych zabawek. Sposób zabawy dzieci może się różnić w zależności od tego, jaka zabawka jest dostępna, i może obejmować wykorzystywanie rąk (i ust!) do badania fizycznych elementów zabawek, porządkowanie i ustawianie zabawek, a następnie zabawę nimi. Jest taki piękny cytat, że zabawki mogą działać jako „bodziec dla wyobraźni” (Cohen i MacKeith, 1991, str. 24). Odzwierciedla on ideę, że zabawki mogą zachęcać dzieci do tworzenia konkretnych fabuł, postaci i efektów dźwiękowych towarzyszących zabawie i nadających jej strukturę (Singer i Singer, 1990; Trawick-Smith i in., 2015). Poza zabawą samymi zabawkami dzieci opowiadają również historie lub mówią na głos, co robią. Mogą wchodzić w interakcje z innymi dziećmi lub dorosłymi, z którymi się bawią, co oznacza, że muszą negocjować, jakie zabawki są dostępne, do kogo należą lub jaka „historia” jest odgrywana. Mogą wykazywać swoje umiejętności rozwiązywania problemów i inne przemyślenia w aranżowaniu lub konstruowaniu zabawek, a także naprawdę zacząć wyrażać swoją kreatywność nie tylko w tworzonych fabułach i postaciach, ale również przez udawanie, że dane zabawki są czymś zupełnie innym.

Ale czy niektóre zabawki umożliwiają dzieciom zabawę w szczególny sposób, który jest korzystny dla ich rozwoju? Odpowiedź wydaje się ogólnie brzmieć: tak. Niektóre prace przeprowadzone przeze mnie i moich kolegów, dr Sarah Gerson i dr Rossa Vanderwerta z Uniwersytetu w Cardiff, wykazały, że zabawa lalkami aktywuje obszary mózgu związane z przetwarzaniem informacji społecznych, co jest elementem umiejętności takich jak empatia. Oznacza to, że taka zabawa zapewnia unikalne możliwości ćwiczenia tego rodzaju umiejętności w porównaniu z działaniami takimi jak gry na tablecie (Hashmi i in., 2021, 2022). Inni naukowcy i badacze przyjrzeni się zabawkom konstrukcyjnym, takim jak klocki, i odkryli, że tego typu zabawki dają dzieciom możliwość rozwijania umiejętności myślenia w zakresie rozmiarów, kształtów i pozycji różnych obiektów (Ferrara i in., 2011), a także matematyki i umiejętności czytania (Hanline i in., 2009). Nawet zabawki elektroniczne i gry komputerowe okazały się korzystne dla rozwoju myślenia i pewnych umiejętności społecznych u dzieci (Granic i in., 2014).

A co z zabawkowymi pociągami i zestawami, w których są sprzedawane? Tego typu zabawki mogą zainspirować dzieci do zabawy w naśladowanie, podobnie jak robią to lalki, ale mogą również dać dzieciom możliwość pracy nad budową torów i odkrywania, jak poruszają się same pociągi. Co jednak mówią obecne badania naukowe na temat korzyści, jakie dzieci odnoszą z zabawy pociągami?

Jak możemy zacząć odpowiadać na to pytanie?

Aby odpowiedzieć na pytanie o to, co wiemy o korzyściach dla dzieci płynących z zabawy pociągami, przeprowadziłem systematyczny przegląd wszystkich badań naukowych, które zostały opublikowane na ten temat (więcej informacji na temat tego, co obejmował ten przegląd, znajduje się w Załączniku 1). Ponad 1600 prac naukowych uwzględniło *pewne aspekty* związane z pociągami i zabawą, ale tylko **36 badań analizowało różne sposoby, na jakie dzieci bawią się pociągami, lub korzyści płynące z zabawy pociągami.**

Przeczytałem wszystkie te 36 badań i zanotowałem kluczowe informacje z każdego z nich, które obejmowały: (1) kraj, w którym przeprowadzono badanie; (2) wiek, płeć i wszelkie inne zgłoszone cechy biorących udział dzieci; (3) badany aspekt zabawy pociągami oraz (4) wnioski. Najważniejsze trendy, ustalenia i wnioski z tych badań zostały przedstawione poniżej.

Jakie badania naukowe przeprowadzono, aby przyrzeć się zabawie dzieci pociągami?

Naukowcy z całego świata badają zabawę dzieci pociągami. Chociaż ponad połowa badań (58%) dotyczyła dzieci w Ameryce Północnej (18 w USA, 3 w Kanadzie), a jedna czwarta badań (25%) dotyczyła dzieci w Europie (3 w Wielkiej Brytanii, 4 we Francji, 1 we Włoszech, 1 w Finlandii), pozostałe 17% dotyczyło zabawy dzieci pociągami w Australii, Turcji, Chinach i Katarze.

Naukowcy badają wiele różnych grup dzieci. W 75% badań zaangażowano zarówno chłopców, jak i dziewczęta, bez żadnej rozpoznanej diagnozy klinicznej, pochodzących z różnych środowisk społeczno-demograficznych oraz różnych grup etnicznych, kulturowych lub rasowych. Pozostałe 25% badanych analizowało, jak neuro różnorodne dzieci lub dzieci z różnymi długotrwałymi schorzeniami bawiły się pociągami. Dzieci uczestniczące w badaniach miały średnio po pięć lat, ale ogólny zakres wynosił od 1 roku do 15 lat.

Naukowcy zadają wiele różnych pytań na temat zabawy dzieci pociągami. Z 36 badań połowa analizowała różne sposoby, na jakie dzieci bawią się pociągami: Czy bawią się w naśladowanie i kreują pełne wyobraźni historie? Czy ustawiają i budują tory kolejowe, pociągi i inne zabawki? Jeśli bawią się z innym dzieckiem lub dorosłym, jak podchodzą do zabawy z tą drugą osobą? Ponad dwie trzecie badań obejmowało dzieci bawiące się z inną osobą, a **niektóre badania (31%) dotyczyły sposobu, w jaki dzieci socjalizowały się z innymi osobami podczas zabawy pociągami. W kilku badaniach (19%) sprawdzano, w jaki sposób zabawa pociągami była powiązana z rozwojem dzieci**, szczególnie pod względem ich języka, zachowań społecznych i zrozumienia innych ludzi. I wreszcie w **ponad jednej trzeciej badań (39%) analizowano, czy niektóre dzieci wolą bawić się pociągami** niż innymi zabawkami, i przyjrano się, czy istnieje jakakolwiek różnica między grupami dzieci (np. w zależności od neuroróżnorodności lub płci).

Co wykazały te badania naukowe w kwestii zabawy dzieci pociągami?

Jak dzieci bawią się pociągami?

Dzieci z całego świata bawią się pociągami w naśladowanie i odgrywanie ról. Badania z udziałem dzieci w Chinach (Chu i in., 2006), Australii (Desha i in., 2003) i Ameryce (Howe i in., 2022a) wykazały, że podczas zabawy pociągami dzieci naśladują i odgrywają role. Chłopcy i dziewczęta w tych badaniach na ogół byli podobni w takiej zabawie (Desha i in., 2003; Howe i in., 2022a) i robili to w takim samym stopniu, jak w przypadku innych zabawek (Desha i in., 2003). Jednak chociaż *ilość* zabawy pociągami z naśladowaniem i odgrywaniem ról była taka sama, jedno z badań wykazało, że sama zabawa może być inna. Zabawa w naśladowanie z wykorzystaniem pociągów często koncentrowała się wokół tego, czym były zabawki (tj. dzieci odgrywały „motywy kolejowe”), podczas gdy w przypadku innych rodzajów zabawek motywy zabawy były zupełnie inne od tematyki samych zabawek (Howe i in., 2022a; Petrakos i Howe, 1996).

Były sytuacje, w których dzieci angażowały się w mniej zabawy w naśladowanie z pociągami. Jedno z badań wykazało, że dzieci neuroróżnorodne rzadziej bawiły się pociągami (Desha i in., 2003), a dzieci, które były mniej zaznajomione z zabawkowymi pociągami, również wykazywały mniej zabawy w naśladowanie z tymi zabawkami (Howe i in., 1993). W sytuacjach, w których dzieci mogą nie wiedzieć, jak bawić się pociągami, badania wykazały również, że mogą nauczyć się tego, obserwując inną osobę naśladującą (Dalgin-Eyip i Ulke-Kurkcuoğlu, 2021).

Zabawa w naśladowanie to nie jedyny sposobów, w jaki dzieci bawią się pociągami. W badaniach naukowych dzieci bawiły się pociągami również, ustawiając tory, pociągi i inne powiązane zabawki (np. dworzec kolejowy) (Howe i in., 2022a). Niektórzy badacze zamienili to nawet w „zadanie uczące rozwiązywania problemów”, w którym poprosili dzieci o zbudowanie toru kolejowego pasującego do określonego schematu, aby sprawdzić, jak dzieci mówią i gestykują do siebie w celu ułatwienia sobie rozwiązania tego problemu (Spektor-Levy i in., 2017). Podobnie jak w przypadku zabawy w naśladowanie, w sytuacjach, gdy dzieci mogą nie wiedzieć, jak bawić się zabawkami w ten sposób, mogą nauczyć się tego, obserwując inną osobę konstruującą pociągi i tory (Besler & Kurt, 2016).

Podczas zabawy pociągami dzieci pokazują również swoje poczucie humoru. W niektórych badaniach naukowcy przyjrzeni się, na jakie sposoby dzieci uwzględniają humor podczas zabawy zabawkami, w tym pociągami (Paine i in., 2019, 2021). Wśród nich znalazły się między innymi tworzenie nonsensownych słów i fraz, opowiadanie zabawnych historii, wydawanie zabawnych odgłosów i efektów dźwiękowych, dowcipne dialogi podczas zabawy z innymi ludźmi, wykonywanie zabawnych ruchów ciała oraz wiele innych rzeczy.

Jak dzieci socjalizują się podczas zabawy pociągami?

Dzieci biorące udział w badaniach bawiły się pociągami samodzielnie i z innymi osobami. Ogólnie badania wykazały, że gdy dzieci przebywają z rówieśnikami, młodsze z nich mają tendencję do zabawy zabawkami takimi jak pociągi na własną rękę, ale wraz z wiekiem zaczynają bawić się z innymi (Parten, 1933; Roggman, 1989). Oprócz wniosków na temat dzieci bawiących się zabawkami wspólnie w miarę dorastania, jedno z badań wykazało, że znajomość zabawkowych pociągów pomogła zwiększyć spontaniczność i płynność interakcji dzieci związanych z zabawą (Alhaddad i in., 2018).

Niektóre z badań wykazały również, że **sposób, w jaki dzieci komunikują się ze sobą podczas zabawy różni się** w zależności od tego, z kim się bawią (Leach i in., 2019ab, 2022ab) i czym się bawią (Howe i in., 2022a, 2022b). W szczególności podczas zabawy pociągami dzieci okazały się bardziej towarzyskie (zarówno bardziej prospołeczne, jak i dysrupcyjne) w porównaniu do zabawy innymi zabawkami (Howe i in., 2022b) i prowadziły rozmowy, które odzwierciedlały ich własne cele, pragnienia i intencje co do zabawy (Howe i in., 2022a).-

W jaki sposób zabawa dzieci pociągami wiąże się z ich rozwojem?

Niewiele badań dotyczyło konkretnie rozwoju dzieci, ale **możemy dowiedzieć się wiele na temat tego, jak zabawa pociągami wiąże się z ich rozwojem, z badań dotyczących zabawy dzieci i zachowań społecznych** (więcej informacji w sekcji o kluczowych wynikach poniżej). Jedno z badań wykazało, że produkcja językowa dzieci wzrosła w ciągu trzech miesięcy, kiedy dano im zabawki, w tym pociągi, do zabawy (o'Bleness, 2016). Jednak dzieci, które nie bawiły się pociągami, po trzech miesiącach również produkowały więcej języka, więc mogło to być spowodowane rozwojem języka dzieci w miarę dorastania. Inne badania analizowały konkretne typy języka, których dzieci używają podczas zabawy zabawkami takimi jak pociągi. W szczególności niektóre badania wykazały, że **dzieci mówią o umysłach i wewnętrznych światach innych (ludzi, zabawek i postaci, które stworzyły) podczas zabawy zabawkami, w tym pociągami** (Leach i in., 2015; Howe i in., 2022a).

Czy niektóre dzieci wolą bawić się pociągami?

Tak. W badaniach, w których analizowano, jak różne grupy dzieci lubią bawić się różnymi zabawkami, **stwierdzono, że dzieci neuroróżnorodne szczególnie lubią bawić się pociągami** w porównaniu do innych zabawek, a lubią to bardziej niż dzieci neurotypowe (Alhaddad i in., 2018; Desha i in., 2003; Dominguez i in., 2006; Parten, 1933). Oprócz tego niektóre badania wykazały, że **chłopcy wolą bawić się pociągami bardziej niż dziewczęta** (Lamminmäki i in., 2012; Le Maner-Idrissi, 1996; Le Maner-Idrissi i Renault, 2006). Jednak we wszystkich innych omawianych badaniach **chłopcy i dziewczęta bawili się zabawkami w ten sam sposób** (tj. pod względem zabawy w naśladowanie, zachowań społecznych itp.) i nie wszystkie badania wykazały tę związaną z płcią preferencję co do zabawek – **dziewczęta w niektórych badaniach chciały bawić się pociągami tak bardzo jak chłopcy** (Desha i in., 2003; Trawick-Smith i in., 2015).

Badania nad zabawą dzieci pociągami obejmowały dzieci z wielu różnych krajów, kultur i środowisk społeczno-demograficznych. Jedno z badań sprawdzało, **czy zabawa była inna u amerykańskich dzieci z różnych środowisk kulturowych i społeczno-demograficznych, i wykazało, że nie była** (Trawick-Smith i in., 2015).

Jakie są kluczowe wyniki i co oznaczają?

Wyniki wszystkich tych badań naukowych są naprawdę interesujące, ale co dokładnie oznaczają? W tej części zebrałem te ustalenia razem z innymi rzeczami, które wiemy o zabawie i rozwoju dzieci, aby podsumować, w jaki sposób zabawa pociągami może przynieść dzieciom największe korzyści.

1. Dzieci bawią się pociągami w naśladowanie i odgrywanie ról (przynajmniej) tak często, jak innymi rodzajami zabawek. Tak było w przypadku chłopców i dziewcząt, dzieci w Ameryce Północnej, Australazji i Azji oraz dzieci z różnych środowisk społeczno-demograficznych. To doskonale, ponieważ wskazuje to, że **wszystkie dzieci mogą czerpać korzyści z zabawy pociągami w naśladowanie.** Rodzaje korzyści, które inni badacze odkryli dla dzieci częściej bawiących się w naśladowanie, obejmują:

- Lepsze umiejętności w zakresie **planowania, samokontroli, pamięci i uwagi**, zestaw umiejętności określanych jako „funkcje wykonawcze” (Albertson i Shore, 2009; Kelly i Hammond, 2011). Z innych badań wynika również, że częstsza zabawa w naśladowanie **doskonali** te umiejętności (Thibodeau i in., 2016).
- Zwiększona **kreatywność i wyobraźnia** (Russ i Wallace, 2013; Sachet i Mottweiler, 2013). Z innych badań wynika również, że częstsza zabawa w naśladowanie **wzmacnia** późniejszą kreatywność (Sansanwal, 2014).
- Lepszy **rozwój języka**. Z innych badań wynika również, że częstsza zabawa w naśladowanie **poprawia** rozwój języka u dzieci (Lillard i in., 2013).
- Zwiększone **umiejętności przyjmowania innej perspektywy** (Dunn i Cutting, 1999; Harris, 2000) i **empatia** (Brown i in., 2017). Nie możemy jeszcze powiedzieć na podstawie badań, czy częstsza zabawa w naśladowanie wzmacnia te umiejętności, ale naukowcy z Uniwersytetu w Cardiff i King’s College London starają się odpowiedzieć na to pytanie.

2. Kiedy dzieci bawią się pociągami z innymi dziećmi, prowadzą różne rodzaje rozmów, które są bardziej prospołeczne i oparte na współpracy oraz odzwierciedlają cele dzieci. Prawdopodobnie wynika to z tego, że w porównaniu z innymi zabawkami, takimi jak zestawy miasteczka – które są dość „otwarte” co do sposobu zabawy – zestawy z pociągami są prostsze pod względem tego, jakie zawierają elementy i jak powinno się nimi bawić. Dzieci mogą więc od razu zacząć rozmawiać ze sobą o tym, co zamierzają zrobić – na przykład, jak będą układać tory kolejowe (Howe i in., 2022a). To mówi nam, że **jeśli dzieci bawią się razem zabawkami takimi jak zestawy z pociągami, mają więcej możliwości ćwiczenia swoich umiejętności współpracy i kooperacji.**

Istnieją dwa inne godne uwagi aspekty zabawy dzieci z innymi ludźmi. Po pierwsze **dzieci mówią co myślą inni ludzie i zabawki oraz postaci, które stworzyły podczas zabawy pociągami.** Jest to korzystne, ponieważ im więcej dzieci używają tego typu języka, tym lepiej rozumieją, co inni ludzie mogą myśleć, czuć i robić (Bianco i in., 2016). Te umiejętności „rozumienia społecznego” są również związane z **używaniem przez dzieci humoru podczas zabawy (Paine i in., 2022), które jest również obecne, gdy dzieci bawią się pociągami.**

3. Chociaż niektóre badania wykazały, że chłopcy wolą zabawki takie jak pociągi częściej niż dziewczęta, obie grupy analizowane w badaniach bawiły się pociągami w podobny sposób. Mówi nam to, że **zarówno chłopcy, jak i dziewczęta czerpią korzyści z zabawy pociągami i bawią się nimi na te same sposoby, niezależnie od tego, czy sami wybraliby je do zabawy.**

4. Jednym z powodów, dla których dzieci *mogą* bawić się pociągami częściej niż innymi zabawkami, jest to, że **pociągi odzwierciedlają coś, co dzieci znają, i są realistyczne**. Oznacza to, że **dzieci mają punkt odniesienia dla tego, jak powinny bawić się tymi zabawkami**, ponieważ wiedzą, czym są, na podstawie obserwacji świata wokół siebie (Chu i in., 2006). Tak nie jest w przypadku zabawek, których natura jest dla dzieci mniej znajoma, a zatem nie wiedzą, jak powinny się nimi bawić. Podczas zabawy pociągami w naśladowanie dzieci wydają się odgrywać motywy lub scenariusze, które są oczekiwane i które odzwierciedlają to, czym są zabawki. Na przykład przesuwają pociąg wzdłuż toru i „wchodzą” zabawkowymi pasażerami do pociągu, aby zabrać ich i przewieźć do celu podróży (Howe i in., 2022b). Inni badacze odkryli coś podobnego w przypadku innych rodzajów zabawek, **gdzie dzieci częściej bawią się w naśladowanie zabawkami, które miały pewien schemat zabawy i były realistyczne w porównaniu z zabawkami niespełniającymi tych kryteriów** (McLoyd, 1983; Trawick-Smith, 1990). To wszystko oznacza, że dzieci *mogą* bawić się oraz naśladować i odgrywać role częściej z zabawkami takimi jak zestawy z pociągami, które są realistyczne i znajome, co może się przełożyć na więcej możliwości rozwoju korzyści omówionych powyżej.

Wnioski

Dzieci z różnych środowisk lubią bawić się pociągami na różne sposoby. Dzieci bawią się pociągami w naśladowanie zarówno samodzielnie, jak i z innymi dziećmi, a także bawią się, ustawiając oraz porządkując pociągi, tory i inne zabawki wchodzące w skład zestawów z pociągami. Wynika z tego, że zabawa pociągami daje dzieciom możliwość rozwijania i ćwiczenia szeregu umiejętności korzystnych dla ich rozwoju i dobrego samopoczucia, w tym: kreatywności i wyobraźni, języka, umiejętności społecznych, empatii i zrozumienia innych oraz umiejętności myślenia, które są ważne dla rozwiązywania problemów. To świetna wiadomość zarówno dla rodziców, jak i dla dzieci: coś, co dzieci uwielbiają robić – zabawa pociągami – korzystnie wpływa na wiele aspektów ich rozwoju.